

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Протягом багатьох років не втрачають своєї актуальності питання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України у результаті порушення принципу залежності видатків на споживання від одержаних доходів і ВВП, дисбалансу функціонування пенсійної системи в рамках його дохідної і видаткової частин. Також для України не менш важливою є демографічна проблема, а саме значне старіння нації, що зумовлює зменшення частки працюючого населення та, відповідно, посилює навантаження на ПФУ. Тому особливої уваги потребують питання забезпечення збалансованості бюджету Пенсійного фонду України, а також ефективного й раціонального використання його коштів.

Як слушно стверджує А. Сидорчук, фінансова збалансованість системи державного пенсійного страхування відображає такий стан, коли сформовані фінансові ресурси державного пенсійного цільового фонду забезпечують, з одного боку, незалежність від зовнішніх джерел фінансування (коштів бюджетної системи), а з іншого – здатність погашати взяті зобов'язання. Збалансованість фінансових ресурсів пенсійного страхування аналізується за допомогою системи коефіцієнтів, а саме: коефіцієнта забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами, коефіцієнта співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів державного пенсійного страхування та коефіцієнта їхньої автономії [1, с. 92].

Враховуючи наукові розробки А. Сидорчука, пропонуємо визначати такі коефіцієнти збалансованості фінансових ресурсів державного пенсійного страхування:

1) коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами, що визначається як співвідношення величини внутрішніх фінансових ресурсів до загальної величини фінансових ресурсів пенсійного страхування. Даний коефіцієнт характеризує наявність внутрішніх фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення поточної діяльності Пенсійного фонду України. Чим вищий показник, тим кращий фінансовий стан системи пенсійного страхування;

2) коефіцієнт співвідношення внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування, що визначається як співвідношення фінансових ресурсів Пенсійного фонду України, отриманих із внутрішніх

джерел до загальної величини зовнішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування. Зростання даного коефіцієнта є позитивним явищем і засвідчує покращення фінансової збалансованості ресурсів державного пенсійного страхування;

3) коефіцієнт співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування, що визначається як співвідношення фінансових ресурсів Пенсійного фонду України, отриманих із зовнішніх джерел до загальної величини внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування, і характеризує обсяг отриманих з державного бюджету ресурсів, яку Пенсійний фонд України залучає на 1 грн. внутрішніх. Зростання коефіцієнта свідчить про залежність Пенсійного фонду України від зовнішніх джерел фінансування та про втрату фінансової збалансованості;

4) коефіцієнт автономії фінансових ресурсів, що визначається як співвідношення обсягу внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування до обсягу використаних фінансових ресурсів пенсійного страхування. Даний коефіцієнт характеризує частку видатків, яка фінансується винятково за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування. Чим вищий коефіцієнт, тим більший ступінь фінансової незалежності (автономії) пенсійного страхування.

У табл. 1 наведено результати розрахунків коефіцієнтів, які характеризують збалансованість формування та використання фінансових ресурсів державного пенсійного страхування.

Таблиця 1

Аналіз показників збалансованості формування та використання фінансових ресурсів ПФУ (складено автором на основі [2])

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення	
						2017/ 2013 рр.	2017/ 2016 рр.
Коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами	0,66	0,68	0,64	0,44	0,54	-0,12	0,10
Коефіцієнт співвідношення внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування	2,95	2,12	1,75	0,77	1,18	-1,77	0,41
Коефіцієнт співвідношення зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування	0,51	0,47	0,57	1,30	0,85	0,34	-0,45
Коефіцієнт автономії фінансових ресурсів	0,66	0,68	0,64	0,44	0,54	-0,12	0,10

Дані табл. 1 дозволяють зробити такі висновки:

1) коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами протягом 2013-2017 рр. коливався від 0,68 – у 2014 році до 0,44 – у 2016 році, тобто у ці роки відзначається відповідно найкраще та найгірше співвідношення внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування до загальної величини фінансових ресурсів пенсійного страхування. У 2017 році зафіксовано зниження коефіцієнта на 0,12 в.п. відносно 2013 року, однак це значення дещо краще, ніж у 2016 році;

2) протягом 2013-2016 років намітилася тенденція зменшення значення коефіцієнта співвідношення внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування (з 2,95 до 0,77), що є негативним явищем і засвідчує погіршення фінансової збалансованості ресурсів державного пенсійного страхування. Однак у 2017 році відбулося його зростання на 0,41 і, відповідно, він становив 1,18;

3) впродовж аналізованого періоду відбулось в цілому зростання коефіцієнта співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування, що доводить посилення залежності Пенсійного фонду України від зовнішніх джерел фінансування;

4) коефіцієнт автономії фінансових ресурсів зазнав зниження протягом 2013-2016 рр., проте у 2017 році відзначається його певне зростання (на 0,10), що є свідченням незначного збільшення ступеня фінансової незалежності (автономії) державного пенсійного страхування.

Отже, у системі державного пенсійного страхування першочергове значення має збалансування формування та використання його фінансових ресурсів, що представлені відповідно доходами і видатками Пенсійного фонду. Дефіцитний бюджет ПФУ є свідченням неефективної політики у вищевказаній сфері. Дефіцит ПФУ, як правило, покривається за рахунок коштів державного бюджету.

Проведені розрахунки підтверджують, що пенсійна система в Україні надалі залишається залежною від трансфертів із державного бюджету. О. Драбик доречно зазначає, що за таких умов Пенсійний фонд замість перетворення в самоврядну, самоокупну організацію трансформується у державний фонд, який дотується з державного бюджету. Недоотримання Пенсійним фондом страхових внесків спричинено наявністю пільг та високими темпами скорочення як застрахованих осіб, так і страхувальників [3, с. 59].

Як наголошує Е. Лібанова, щорічне зростання суми дотацій Пенсійному фонду віддаляє можливість проведення пенсійної реформи. Насправді, щоб Пенсійний фонд України почав нормально функціонувати, не потрібне зменшення його видатків. Це зробити практично неможливо, зважаючи на нинішнє співвідношення пенсіонерів і платників страхових внесків. Треба збільшувати доходи, і для цього, як слушно зауважує Е. Лібанова, є тільки два способи: перший – забезпечити детінізацію

економіки й зарплат; другий – збільшити кількість робочих місць, щоб змінити співвідношення працюючих і непрацюючих. Не може бути такого неухильного зниження кількості платників у ПФУ, як останніми роками, оскільки цього ніяка система не витримає [4].

Отже, вищезазначені фактори справляють негативний вплив на процеси формування фінансових ресурсів державного пенсійного страхування та, відповідно, розбалансовують дохідну й видаткову частини бюджету ПФУ. Для покращення стану системи пенсійного страхування слід використовувати комплексний підхід та орієнтуватися на перспективу, оскільки рішення на короткостроковій дії не здатні вирішити сукупність масштабних проблем у сфері пенсійного забезпечення.

Література:

1. Сидорчук А. А. Теоретичні засади формування та використання фінансових ресурсів державного пенсійного страхування. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Економіка. 2013. Вип. 650-652. С. 93-100.
2. Пенсійний фонд. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/budget/deficit/pension>. (дата звернення: 05.10.2018).
3. Драбик О. М. Формування бездефіцитного бюджету Пенсійного фонду для забезпечення належного соціального захисту населення. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 12(1). С. 58-62.
4. Лібанова Е. «Потрібно стимулювати економію». *Дзеркало тижня*. 2015. №10 (206). Дата оновлення: 30.03.2015. URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/Libanova_interview_DT210315.pdf (дата звернення: 06.10.2018).

Дячук Анастасія Сергіївна

ст. гр. ФМ-22, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коваль С. Л.

ОСОБЛИВОСТІ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСВІТУ

Провідна роль у забезпеченні ефективного, стабільного розвитку держави належить бюджету, який є невід'ємною частиною ринкових відносин і одночасно ринковим інструментом реалізації державної політики. Від бюджету залежить фінансове середовище, що впливає на швидкий розвиток ринкових відносин, забезпечує макроекономічну рівновагу в економіці.

Видатки бюджетів на освіту спрямовані на створення потенціалу економічного зростання як найважливішого фактора у забезпеченні національної безпеки та добробуту країни, благополуччя кожної людини.